

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Jana Zumra
“Analýza činnosti Allgemeine-SS v Dolních Rakousích v letech 1932-1945”
předkládané v roce 2017 na Ústavu světových dějin

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce se zabývá analýzou činnosti a struktury Allgemeine-SS v Dolních Rakousích a v Říšské župě Dolní Podunají od začátku třicátých let do konce druhé světové války. Autor neopomíjí teroristickou činnost Allgemeine-SS, její podíl na puči z roku 1934 či aktivity po anšlusu Rakouska a během druhé světové války. Zumr také zpracoval osudy příslušníků dolnorakouské SS po druhé světové válce a jejich poválečné potrestání.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Autor si zvolil téma, které doposud nebylo komplexně zpracované zahraničními ani českými historiky. Na základě rozsáhlého archivního výzkumu v několika zemích (Rakousko, Německo a Česká republika) rekonstruoval dějiny dolnorakouské SS. Je potřeba ocenit rozsah a množství archivních pramenů, s nimiž Zumr pracoval. Vzhledem k jejich povaze (mnohé dokumenty byly nacistické provenience a vyžadovaly kritickou interpretaci a ověřování uváděných faktů z dalších zdrojů) se rozhodně nejednalo o snadný úkol. Autor se se zkoumanou problematikou zhostil velmi dobře a výsledkem je práce, která významným způsobem přispívá nejen k historii SS, ale je také k národním dějinám Rakouska a Českých zemí.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Práce je dělena chronologicky do šestnácti kapitol, v nichž autor postupně rekonstruuje vznik a činnost Allgemeine-SS v Dolních Rakousích a Říšské župě Dolní Podunají. První kapitola se věnuje počátkům SS v samotném Německu a následuje část objasňující počátky dolnorakouské SS. V úvodu práce ale chybí jasné zdůvodnění, proč se autor věnoval činnosti SS právě v této oblasti a svoji pozornost neupřel na působení SS v celém Rakousku, což by vedlo ke komplexnějšímu zpracování dané problematiky. V některých částech je pro čtenáře

těžko rozlišitelné, zda-li autor hodnotí aktivity esesmanů na území Rakouska či pouze v jeho „dolní“ části. V úvodních kapitolách rovněž chybí jasné geografické vymezení Dolního Rakouska a Říšské župy Dolní Podunají. I přes tuto výtku ale mají jednotlivé kapitoly logickou strukturu a práce směřuje k jasně vytyčenému cíli. Autor si zvolil několik badatelských otázek, na něž postupně v práci odpovídá. Nejprve odkrývá strukturu a personální obsazení Allgemeine-SS, následně její činnost, teroristické aktivity a (ne)zapojení do červencového puče. Tato část, opírající se o detailní archivní výzkum, přináší řadu nových poznatků a dopomáhá autorovi k zodpovězení jedné z hypotéz – zda lze Rakušany považovat spíše za spolupachatele nebo za první oběť nacistického Německa (str. 17).

Problematictější už je analýza sociální struktury Allgemeine-SS v Dolních Rakousích. Zumr zmiňuje, že „zakládající členové SS v Rakousku tak představovali leccos, jen ne elitu“ (str. 40). Na místě by bylo důslednější zhodnocení, proč tomu tak podle autora bylo a zda tento jev byl typický pouze pro Rakousko. Zumr by v tomto ohledu mohl více vymezit vůči jednotlivým autorům, kteří se zabývali fenoménem nacismu a jeho atraktivitě (např. studie Bastiana Heina). Od roku 1932 se podle Zumra začala měnit sociální struktura SS v Rakousku a stala se přitažlivou i pro bývalé rakousko-uherské důstojníky a příslušníky dobře situovaného měšťanstva (str. 63). V závěru ale uvádí, že se v případě „dolnorakouských příslušníků SS jednalo o muže pravděpodobně ještě ‘obyčejnější’, než byl říšský průměr.“ (str. 413). Není ale zcela jasné o jaká fakta se autor při tomto konstatování opírá (o jak velký a rozsáhlý vzorec příslušníků SS). Podobně není dostatečně vysvětleno, proč podle Zumra pětina velitelů 52. SS-Standarte byla evangelického vyznání (str. 63). Bylo by příhodné toto konstatování více rozvést (např. není zodpovězeno, jaké konfese byli zbylí velitelé) a zhodnotit vztah mezi jednotlivými konfesemi a nacismem v Rakousku, zvláště když autor v závěru zmiňuje, že “evangelíci byli obecně náchylnější k přijetí národně socialistické ideologie než katolíci” (str. 403)

Tím, jak si autor práci vymezil, je jistě na místě do práce zahrnout biografické údaje o jednotlivých členech SS, ale např. na stranách 55-62 se nacházejí pouze „encyklopedické“ medailonky SS-manů, které z mého pohledu zbytečně navyšují rozsah práce a pro konečnou analýzu a vymezení cílů jsou některá uváděna fakta irelevantní.

2. *Formální úroveň práce*

Text práce je na velmi dobré stylistické úrovni a vyskytují se v něm jen drobnější chyby. Poznámkový aparát je až na malé výjimky (např. str. 12, kde u díla Bastiana Heina chybí místo a rok vydání; na str. 354 není uvedeno datum přístupu k internetovému odkazu) precizně zpracovaný, včetně citací z jednotlivých archivů. Ocenit je potřeba také obrazovou přílohu a přehledné tabulky, jež vhodně doplňují samotný text. Autor neopomenul zařadit také vysvětlení jednotlivých zkratk (str. 436-439).

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Díky projektu GAUK a dalším stipendiím podnikl Zumr rozsáhlý výzkum v České republice i zahraničí. Pracoval s dokumenty z deseti archivů, s širokým seznamem edic dokumentů sekundární literatury a rovněž využíval dobový tisk. Výsledkem je precizní heuristika a práce s prameny, které jiní autoři doposud využívali pouze okrajově. Ocenil bych zejména důslednou práci v Bundesarchivu (SS-Offiziersakten; Akten des Rasse- und Siedlungshauptamtes) a Österreichisches Staatsarchivu (Gauakten), kde Zumr zpracoval ohromné množství osobních spisů jednotlivých esesmanů. O kvalitě práce svědčí také rozsáhlý soupis použité literatury, v němž nechybí žádné zásadní práce.

4. *Vlastní přínos*

Přínos práce neoddiskutovatelně tví v tom, že se jedná o první komplexní zpracování činnosti Allgemeine-SS v Dolních Rakousích a v Říšské župě Dolní Podunají. Zumrovi se podařilo identifikovat řadu pachatelů násilných a teroristických akcí na území Dolních Rakous (některé z nich předchozí historiografie mylně interpretovala či nedokázala označit) a tím významně přispět k zhodnocení činnosti SS v Rakousku. V závěru autor přehledně a výstižně zodpovídá badatelské otázky, jež si v úvodu stanovil. Na základě propracované argumentace opírající se o primární prameny a sekundární zdroje mj. odmítá tezi, že by Rakousko patřilo mezi první oběti agrese nacistického Německa. Za dílčí nedostatek bych považoval to, že některé části sklouzávají k přílišné popisnosti a zejména některé biografické údaje působí v textu nadbytečně a zbytečně ho zatěžují. Větší míru zpracování (argumentace) by si zasloužila sociální struktura a konfesijní příslušnost esesmanů v Dolních Rakousích. Zumr mohl v tomto

případě své závěry opřít (konfrontovat) o autory věnující se dané problematice. Do zvoleného tématu přesto vnáší nový a vlastní pohled.

IV. Dotazy k obhajobě

Podle Vašeho konstatování byli evangelíci v Rakousku náchylnější k přijetí národně socialistické ideologie. Proč jste dospěl k tomuto závěru?

Jak byla v meziválečném období vnímána činnost SS v Rakousku ze strany československé vlády?

V závěru uvádíte, že řada esesmanů v Dolních Rakousích nesplňovala přísná kritéria pro výběr do SS. Jak tuto skutečnost vnímali přední představitelé SS v Německu? Byli rakouští esesmani vnímáni jako „druhořadí“?

V. Závěr

I přes výše uvedené výtky považují předloženou disertační práci za přínosnou a z mého pohledu splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce. Proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako **prospěl**.

31. srpna 2017

PhDr. Jan Koura, Ph.D.